

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER.

27^E JAARGANG

WOENSDAG 11 MAART 1942

No. 1364

N.V.
Stoomvaart-Mij. „Nederland”
Amsterdam

N.V.
Rotterdamsche Lloyd
Rotterdam

Zooeven verschenen:

DE BELEGGINGEN DER BIJZONDERE SPAARBANKEN IN NEDERLAND

door

Dr. J. R. A. BUNING32ste Publicatie van het Neder-
landsch Economisch Instituut.**PRIJS f 3.65***(Prijs voor donateurs en leden
van het N. E. I. f 2.75)

Verkrijgbaar in den Boekhandel

Uitgave: De Erven

F. BOHN N.V., HAARLEM

**ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING**
ROTTERDAM · AMSTERDAM · GRAVENHAGE

KAPITAAL EN RESERVE
f 62.000.000

SAFE LOKETTEN
TER BERGING VAN WAARDEN

150 KANTOREN IN NEDERLAND

Openbare werken en
Conjunctuurbeweging

door **Dr. Ir. A. Baars****PRIJS f 2.10***Prijs voor donateurs en leden
van het N. E. I. f 1.50.

In den boekhandel verkrijgbaar
**UITGAVE: DE ERVEN
F. BOHN N.V., HAARLEM**

Wat is de

HOLLERITH Boekhoud- en Statistiek-DIENST

Deze dienst vormt een afdeling van ons bedrijf, die over een uitgebreide, moderne WATSON Machine Installatie (HOLLERITH Systeem) beschikt, alsmede over een staf van deskundig bedienend personeel, om **alle administratieve werkzaamheden en statistieken**, tegen een redelijk tarief, feilloos en snel volgens het HOLLERITH Systeem uit te voeren.

Vraagt nadere inlichtingen aan de:

WATSON · BEDRIJFSMACHINE MAATSCHAPPIJ N.V.
HOOFDVERTEGENWOORDIGING VOOR NEDERLAND DER
INTERNATIONAL BUSINESS MACHINES CORPORATION te
NEW-YORK.

Frederiksplein 34, Amsterdam C — Telef. 33656-31856

R. Mees & Zoonen

Ao. 1720

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM
AMSTERDAM (Ass.)
GRAVENHAGE
DELFT — SCHIEDAM
VLAARDINGEN

BEHANDELING VAN ALLE
BANKZAKEN

BEZORGING VAN ALLE
ASSURANTIËN

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.

69 KANTOREN IN NEDERLAND

Aan- en verkoop van effecten
Adviezen in zake belegging
Bewaarneming

VERLIESPOSTEN-VOORKOMEND-SYSTEEM

BESTAANDE UIT VIER DIENSTEN

Deze tijd is rijk aan veranderingen. Laat daarom Uw onbetaald gebleven oude posten inschrijven bij
DIENST IV VAN HET V.V.S.

VAN DER GRAAF & Co. N.V.
AMSTERDAM C. — AMSTELSTRAAT 14-18

De Naamlooze Vennootschap

Maandblad voor den Ondernemingsvorm en het Bedrijfswezen in Nederland en Nederlandsch-Indië

Inhoud Februari-aflevering 1942 — No. 11. Jrg. 20

Over Reserves, Agio en Emissiekosten .. R. A. Dijker
Hervorming van het ontslagrecht I, Mr. A. J. Haakman
Artikel 41 b Wetboek van Koophandel

Mr. F. J. F. M. Duynstee
Fiscale gevolgen van stillegging van bedrijven

Mr. L. M. M. Nijst
Eenige opmerkingen over agio .. Mr. H. D. M. Knol
Eenige opmerkingen over agio

(met naschrift Mr. O. B. W. de Kat)..... J. Touw
Is de directeur eener N.V. inderdaad arbeider?
(met naschrift C) Mr. Th. W. F. Speetjens
Boekbespreking — Belastingen — Sociale Kroniek

Abonnementsprijs **f 10.50** per jaar. — Losse afleveringen **f 1.—**

Uitgave: H. v. d. Marck's Uitgevers Maatschappij N.V. ROERMOND

POSTREKENING 61631

Zooeven verschenen:

Derde Gewijzigde Druk

van

**Egalisatiefondsen
en Monetaire Poli-
tiek in Engeland,
Nederland en de
Vereenigde Staten**

door

Prof. Dr. H. M. H. A. van der Valk

30ste Publicatie van het Neder-
landsch Economisch Instituut.

Prijs f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden
van het N. E. I. f 1.50)

Verkrijgbaar in den Boekhandel

Uitgave: De Erven

F. BOHN N.V., HAARLEM

Laat Uw JAARGANG

inbinden!

Stort f 0.75 op giro 5858 ten name-
van H. A. M. Roelants, Schiedam
met vermelding: Band E.-S. B.
1941 en U ontvangt, zoodra de
oplaag gereed is, franco per
post Uw band toegezonden.

Bij franco opzending van Uw
jaargang aan

**H. A. M. ROELANTS
SCHIEDAM**

onder gelijktijdige storting van
f 2.40 op giro 5858, ontvangt U,
zoodra de banden gereed zijn,
Uw Jaargang keurig gebonden
franco huis terug.

(Uitvoering van den band linnen
rug, verder stevig beplakt bord)

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

27^E JAARGANG

WOENSDAG 11 MAART 1942

No. 1364

HOOFDREDACTEUR:

M. F. J. Cool (Rotterdam).

PLAATSVERVANGEND HOOFDREDACTEUR:

H. W. Lambers (Zwartewaal).

Redactie en administratie: Pieter de Hoochweg 122, R'dam-W.

Aangeteekende stukken: Bijkantoor 'Ruigeplaatweg.

Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 20.85* per jaar. Buitenland en koloniën f 23.— per jaar. Abonnementen kunnen met elk nummer ingaan en slechts worden beëindigd per ultimo van elk kalenderjaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

Advertenties voorpagina f 0.50 per regel. Andere pagina's f 0.40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.

INHOUD:

Blz.

Problemen der West-Europeesche zeevisserij door A. G. U. Hildebrandt	104
De economische positie van Brazilië door F. de Roos	108
Aanteekeningen:	
Zwitserse verkeersproblemen in den huidige oorlog	111
Ontvangen boeken	112
Overheidsmaatregelen op economisch gebied	113
Maandcijfers:	
Indexcijfers van Nederlandsche aandelen	113
Statistieken:	
Wisselkoersen — Bankstaten	114

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Op de *geldmarkt* blijft de schaarschte aan materiaal aanhouden, een schaarschte, die de tendens heeft, en moet houden, om in verhouding tot de beschikbare middelen voortdurend toe te nemen. De afgifte van nieuw papier door de Schatkist geschiedt slechts bij intervallen en dan nog mondjesmaat, zoodat een steeds ruimere kring van geldgevers met een overschot aan middelen komt te zitten. Het is dus begrijpelijk, dat men omziet naar andere uitzettingen op korten termijn dan schatkistpapier, maar de objecten, die daarvoor in aanmerking komen, zijn eveneens schaarsch. Het aantal kortlopende obligatieleeningen (vooral dateerende uit den tijd van de „uitholling” der geëmitteerde gemeente- en provincie-leeningen) is niet groot.

Op de *obligatiemarkt* houdt de vaste stemming aan. Weliswaar is het hoogste niveau niet geheel behouden, maar de vraag blijft toch overwegend. De nieuwe leening staat nu rond 1½ pCt. boven den koers van uitgifte, en het aanbod van de zijde van ondernemingen, die destijds moesten inschrijven om niet het risico te loopen van een aanslag in de gedwongen leening, doch die op den duur deze belegging niet wenschen aan te houden, wordt door de vraag vlot opgenomen. Zoo langzamerhand kan men nu wel stellen, dat deze leening „verteerd” is, hetgeen dus aanleiding zou kunnen zijn om de mogelijkheid onder het oog te zien om een nieuwe consolidatie-operatie tot stand te brengen. Het algemeene koerspeil der obligatiën is thans noemenswaard hooger dan ten tijde van de aankondiging der uitgifte van de 3½ pCt.-leening 1941. Een duidelijk bewijs voor de gunstige beoordeeling van het opnemingsvermogen — zoo niet kwantitatief dan toch wat rendementspeil betreft — van de markt is de aankondiging der uitgifte van een 3½ pCt.-leening der gemeente Haarlem tot een bedrag van f 2½ miljoen tegen den parikoers. In verhouding tot den huidige koers der 3½ pCt.-staatsleening-1941 moge die emissieprijs wat hoog schijnen, wanneer men echter de beurskoersen der gemeente- en provincieleeningen, alsmede die der pandbrieven, in aanmerking neemt, dan kan men constateeren, dat deze leening zeker „in de markt” ligt. Meer en meer begint men ernstig rekening te houden met de mogelijkheid van conversie der 4 pCt.-staatsleening vóór of gelijk met een nieuwe consolidatie-operatie.

De *aandeelenmarkt* vertoonde voor Hollandsche fondsen over het algemeen een vaste stemming, hoewel tijdelijke reacties in de hoofdfondsen niet geheel uitbleven. De Indische markt was in het begin van de week zeer flauw, om zich daarna te herstellen, terwijl op Vrijdag, ondanks zeer omvangrijk aanbod, de koersen nog verder in herstel kwamen. Op den laatsten dag der week brak zich een ware haussestemming baan, die het niveau gemiddeld minstens 10 pCt. (reëel) hooger bracht dan aan het begin van de week, en voor verscheidene fondsen tot 30 pCt. en meer. Die koersstijging was deels toe te schrijven aan baissedekkingen, doch het lijkt niet waarschijnlijk, dat dit de eenige reden was. Voor de zeer groote fluctuaties, die onze aandelenmarkt in de laatste weken heeft geregistreerd, zijn de motieven veelal moeilijk aanwijsbaar.

PROBLEMEN DER WEST-EUROPEESCHE ZEEVISSCHERIJ.

In een voorgaand artikel ¹⁾ is een overzicht gegeven, van de vischvoorziening van West- en Midden-Europa in het algemeen, waarbij in het bijzonder aandacht is geschonken aan de overbevissing der Noordzee en de maatregelen, welke daartegen kunnen en dienen te worden getroffen. In het thans volgende artikel zullen een aantal andere, met de visscherij samenhangende, vraagstukken worden behandeld.

De economische beteekenis van de vischgronden voor de aanvoerlanden.

Uit de gegevens, welke wij als tabel III in ons vorige artikel opnamen, blijkt, dat verse zeevisch op alle vischgronden wordt gevangen, doch dat haring vrijwel uitsluitend op de Noordzee en de daaraan grenzende gronden bij IJsland en de Noorsche kust wordt gevischt. Daarnaast onderscheidt haring zich ook door het hoge vetgehalte en de houdbaarheid van de overige zeevisch.

Om deze redenen is het gewenscht de haringvisscherij en de visscherij op verse zeevisch elk afzonderlijk te bespreken.

a. De haringvisscherij.

Tabel I geeft een overzicht van den aanvoer van haring, gesplitst naar de verschillende aanvoerlanden en de vischgronden.

Zooals reeds werd geconstateerd, valt onmiddellijk de beslissende beteekenis op van de Noordzee als haringvischgrond. Daarnaast blijken dan nog de aan de Noordzee grenzende haringgronden bij IJsland en de Noorsche kust van groot belang te zijn.

Voorts valt de vooraanstaande plaats van Noorwegen als aanvoerland van haring in het oog: ongeveer 1/3 van de totale haringvangst wordt in Noorwegen aangevoerd.

Dit is geheel te verklaren uit de zeer gunstige ligging van Noorwegen ten opzichte van den vischgrond. Immers de haring wordt er zeer dicht onder de kust gevangen.

De Noorsche haringvisscherij is echter geheel afhankelijk van den uitvoer, waarbij, ten opzichte van de afzetgebieden, de ligging van Noorwegen ongunstig is. De ongunstige ligging ten opzichte van de afzetgebieden doet zich evenzeer gevoelen in IJsland, hetwelk eveneens een niet onbelangrijken aanvoer van haring heeft.

Engeland is, evenals Noorwegen, zeer gunstig gelegen ten opzichte van den vischgrond, doch heeft, tengevolge van de groote bevolking, betere binnenlandsche afzetmogelijkheden, ofschoon de haringuitvoer ook voor Engeland van beteekenis is.

¹⁾ Zie A. G. U. Hildebrandt: „De vischvoorziening van West- en Midden-Europa” in „Economisch-Statistische Berichten” van 25 Februari 1942.

Duitschland is altijd een belangrijke verbruiker van haring geweest, waarvoor een aanzienlijke invoer noodig was. De laatste decennia is Duitschland echter in toeneemende mate zelf in eigen behoefte aan haring gaan voorzien, waarvoor de Deutsche Noordzeehavens gunstig zijn gelegen. De Deutsche reeders hebben zich, meer dan eenig ander land, toegelegd op het *trawlen van haring*, hetgeen heeft geleid tot overvloedige vangsten en lage productiekosten.

Nederland neemt reeds vele eeuwen aan de haringvisscherij en den export van haring deel. In dit verband valt ons onmiddellijk de bescheiden plaats op, welke de Nederlandsche haringvisscherij thans inneemt ten opzichte van den totalen West-Europeeschen haringaanvoer. De oorzaak hiervan moet voornamelijk worden gezocht in de economische veroudering van de haringvloot. Hierop wijst in het bijzonder de hooge gemiddelde ouderdom der haringvisschersvaartuigen, welke per ultimo 1939 ongeveer 26 jaar bedroeg!

Wel leverde Nederland een zeer goed kwaliteitsproduct, doch de productiekosten lagen te hoog tengevolge van de veroudering.

Dit laatste, de internationale handelsbelemmeringen en de onvoldoende bewerking van de binnenlandsche markt, hebben geleid tot de aanzienlijke vermindering van de werkgelegenheid in de haringvisscherij, welke wij in een vorig artikel reeds constateerden ²⁾.

b. De visscherij op verse zeevisch.

Tabel II geeft een overzicht van den aanvoer van verse zeevisch der verschillende landen.

Hierbij valt onmiddellijk in het oog, dat ruim één-derde deel van den totalen West-Europeeschen aanvoer door Groot-Brittannië werd aangevoerd.

Dit is te verklaren uit het hooge vischverbruik der Engelsche bevolking: de jaarlijksche aanvoer van vóór den oorlog, ongeveer 900 miljoen kilogram, was vrijwel geheel voor binnenlandsch verbruik bestemd. Bovendien blijkt, dat de Britsche zeevisscherij alle belangrijke vischgronden exploiteerde, en dat de verafgelegen vischgronden bijna 70 pCt. van den totalen Britschen aanvoer leverden.

Voor Noorwegen is de zeevisscherij, zoowel de aanvoer van haring als van verse zeevisch, een bron van nationale welvaart. Tengevolge van de geringe bevolking is de Noorsche visscherij echter, zooals boven reeds werd opgemerkt, voor 90 pCt. afhankelijk van den uitvoer.

De ongunstige ligging ten opzichte van de verafgelegen afzetgebieden was echter oorzaak, dat een aanzienlijk deel van de visch in gedroogden of gezouten toestand moest worden uitgeoerd, waardoor de voedingswaarde geringer

²⁾ Zie A. G. U. Hildebrandt: „De economische beteekenis van de Nederlandsche zeevisscherij” in „Economisch-Statistische Berichten” van 8 October 1941.

TABEL I.

Aanvoer van haring in 1937 in miljoenen kg¹⁾.

	Gr. Britannië	Noorwegen	Duitschland	IJsland	Frankrijk	Portugal	Nederland	Zweden	Denemarken	België	Andere landen	Totaal	Percentage v. elken vischgrond
Noordzee	249,6	257,9	251,8		48,9		117,6	40,4	6,6	5,8	6,9	985,5	62
Oostzee			12,1					30,3	-7,7		21,3	71,4	5
Iersche Zee	36,4				12,7					0,1		49,2	5
IJsland en Faroer	6,1	24,3		196,1				2,0			5,9	234,4	15
Noorsche kust en Lofodden		246,1										246,1	15
Barentssee		0,4										0,4	
Spitsbergen en Berenciland													
New-Foundland													
Golf van Biscaye					0,1							0,1	
Portugeesche kust													
Overige gronden					3,0							3,0	
Totaal	292,1	528,7	263,9	196,1	64,7		117,6	72,7	14,3	5,9	34,1	1.590,1	100
Percentage van het totaal	19	33	17	12	4		7	5	1	—	2	100	

¹⁾ De gegevens der tabellen zijn ontleend aan diverse jaarverslagen.

werd, en de opbrengst dienovereenkomstig verminderde. Mede daardoor kwam de Noorsche visscherij in het afgelopen decennium in ernstige moeilijkheden, toen in de invoerlanden een eigen zeevisscherij werd opgebouwd met de modernste hulpmiddelen.

In het bijzonder *Duitschland* heeft na den vorigen oorlog, en na 1930 in versneld tempo, een zeer moderne visschersvloot opgebouwd ter voorziening in de eigen behoefte.

De invoer van zeevisch in *Duitschland* nam daardoor snel af, hetgeen de Noorsche en ook de Nederlandsche zeevisscherij, welke bij de moderne ontwikkeling achterbleven, na 1930 in ernstige moeilijkheden bracht.

Voor *Duitschland* is in nog sterkere mate dan voor Engeland de aanvoer van Noordzeevisch van geringe betekenis geworden, terwijl de aanvoer van verre vischgronden van doorslaggevend belang werd.

Van de overige aanvoerlanden valt de relatieve onbelangrijkheid van *Nederland* op, zoowel ten opzichte van den aanvoer, welke betrekkelijk gering is, als ten opzichte van het feit, dat uitsluitend de Noordzee wordt bevischt. (Slechts bij wijze van proef werden in 1937 en '38 enkele reizen naar de Barentssee gemaakt).

Het economisch karakter der Noordzeevisscherij en der verre visscherij.

Uit tabel II blijkt, dat ongeveer 60 pCt. van den totalen West-Europeeschen aanvoer van versche zeevisch afkomstig is van de verre vischgronden en slechts 20 pCt. van de Noordzee. Voorts toonden wij in ons vorige artikel aan, dat bijna de helft van den totalen West-Europeeschen aanvoer van versche zeevisch bestond uit kabeljauw. Daarentegen bestond de Noordzeevangst van de Nederlandsche visscherij slechts voor 6 pCt. uit kabeljauw.

Teneinde het verschil in economisch karakter tusschen de Noordzee- en de verre visscherij te bepalen, is in tabel III een overzicht gegeven van den aanvoer en de gemiddelde groothandelsprijzen per kilogram voor kabeljauw en schelvisch der verschillende vischgronden, gerangschikt naar afnemende grootte en aangevoerd in *Duitschland* in 1937.

Uit dit overzicht blijkt wel duidelijk, dat het prijspeil van de Noordzeevisch aanzienlijk hooger ligt dan het prijsniveau van de visch der verafgelegen vischgronden.

Voorts zijn in de Noordzeevangsten de dure platvischsoorten van belangrijke betekenis, terwijl vóór de verre visscherij de platvisch geen noemenswaardige betekenis heeft.

Het typisch economisch verschil tusschen de Noordzeevisscherij en de verre visscherij is dus (de haringvisscherij buiten beschouwing gelaten), dat de *Noordzee* een *dure luxe-visch* voortbrengt, terwijl de *verre visscherij* in groote hoeveelheid een zeer goedkope *volksvisch* levert.

Tabel III toont eveneens duidelijk, dat voor de massale voorziening in de behoefte van het *Duitsche* volk de Noordzeevisscherij van geen betekenis was, doch dat men

TABEL III.
Hoeveelheid en gemiddelde prijs in Reichspfennige van schelvisch en kabeljauw van verschillende vischgronden, in 1937 in Duitschland aangevoerd.

		Noordzee		IJsland		Lofodden		Barentssee	
		Aanvoer in 1000 kg	Gem. prijs per kg	Aanvoer in 1000 kg	Gem. prijs per kg	Aanvoer in 1000 kg	Gem. prijs per kg	Aanvoer in 1000 kg	Gem. prijs per kg
Kabeljauw	I	1.019	34	23.177	13	7.768	16	32.986	11
"	II	187	27	5.168	15	10.721	14	15.054	13
"	III	318	16	924	13	8.581	12	851	12
Totaal		1.524		29.269		27.070		48.891	
In procenten		1,4		27,4		25,3		45,9	
Schelvisch	I	8	56	1.919	38	1.412	32	3.386	17
"	II	10	54	1.587	29	4.696	30	7.023	13
"	III	40	41	608	24	4.216	21	1.774	12
"	IV	111	35	173	22	1.726	18	250	13
"	V	911	22	4	22	.16	23	4	17
Totaal		1.080		4.291		12.066		12.437	
In procenten		3,6		14,4		40,4		41,6	

daarvoor was aangewezen op de verafgelegen vischgronden.

Bovendien blijkt niet minder duidelijk, dat de Noordzeevangst van schelvisch uitsluitend uit kleine exemplaren bestond en de aanvoer van de verre vischgronden uit groote exemplaren, hetgeen de overbevisching van de Noordzee nog eens illustreert.

De toekomst van de West-Europeesche zeevisscherij.

De vischvoorziening van West- en Midden-Europa is afhankelijk van den aanvoer der West-Europeesche zeevisscherij.

Deze aanvoer heeft zich, naarmate de versche zeevisch over groteren afstand kon worden vervoerd, in enkele belangrijke aanvoerhavens geconcentreerd. De bijgaande kaart geeft van de aanvoerhavens en de vischgronden een overzicht.

De toepassing van de snelvriesmethode ³⁾ en de daarvoor noodzakelijke vriesketting zullen het echter in de toekomst mogelijk maken, de visch in beteren toestand en aanzienlijk dieper in het continent te distribueeren dan voorheen mogelijk was.

Het is dan ook te verwachten, dat de concentratie van den aanvoer zich ten opzichte van de continentale vischvoorziening nog zal voortzetten.

In het bijzonder Wesermünde en IJmuiden liggen, ten gevolge van de goede spoor-, land- en waterwegen, zeer gunstig ten aanzien van Midden-Europeesche afzetgebieden.

In de toekomst zullen derhalve ongeveer 400 miljoen verbruikers van visch moeten worden voorzien.

Laat men Engeland buiten beschouwing, dan bedroeg

³⁾ Men zie de artikelen over dit onderwerp van de hand van Mr. H. J. Onnes over de „Snelvriesconservenindustrie” in „Economisch-Statistische Berichten” van 14 en 21 Mei en 25 Juni 1941.

TABEL II. *Aanvoer van versche zeevisch (excl. haring) in 1937 in miljoenen kg.*

	Gr. Brittannië	Noorwegen	Duitschland	IJsland	Frankrijk	Portugal	Nederland	Zweden	Denemarken	België	Andere landen	Totaal	Percentage v. elken vischgrond
Noordzee	197,6	53,7	46,4		47,8		67,8	34,6	51,6	14,0	0,1	513,6	20
Oostzee			39,5					11,7	18,2		19,0	88,4	3
Iersche Zee	129,3				50,5					8,2		188,0	7
IJsland en Faroer	251,4	1,5	103,9	139,8	12,6				1,3	4,1		514,6	20
Noorsche kust en Lofodden	33,8	338,9	107,4									480,1	19
Barentssee	103,3	104,1	44,6		0,6		0,2				3,5	256,3	10
Spitsbergen en Bereneiland	113,7	6,1	23,9									143,7	6
New-Foundland	26,8	2,2	0,1		53,4	6,5			0,1		6,1	95,2	4
Golf van Biscaye					63,3					2,9		66,2	2
Portugeesche kust						158,8						158,8	6
Overige gronden	26,7		3,0		20,6	27,1						77,4	3
Totaal	882,6	506,5	368,8	139,8	248,8	192,4	68,0	46,3	71,2	20,2	28,7	2.582,3	100
Percentage van het totaal	34	20	14	5	10	7	3	2	3	1	1	100	

het verbruik van zeevisch der West- en Midden-Europese bevolking in de jaren vóór 1940 gemiddeld ongeveer 3 milliard kilogram haring en versche zeevisch per jaar, hetgeen ongeveer 7 kg per hoofd is.

Neemt men aan, dat met een doelmatig distributie-apparaat het verbruik per hoofd op betrekkelijk korten termijn is te brengen op ongeveer 15 kg, hetgeen slechts weinig meer is dan het geringe verbruik in Nederland en aanzienlijk minder dan het verbruik in Engeland, dan kan het totale verbruik worden opgevoerd tot ongeveer 6 milliard kilogram per jaar, met inbegrip van den Engelschen aanvoer tot ongeveer 7 milliard kilogram per jaar, met een waarde van ruim 800 miljoen gulden, bij een prijspeil als in 1938 bestond.

Men kan zich afvragen, in hoeverre de vischgronden in staat zullen zijn aan een dergelijke, voorloopig hypothetische, stijging te voldoen.

Ten aanzien van de haring bieden de Noordzee en de daaraan grenzende gebieden bij IJsland en de Noorsche kust nog aanzienlijke mogelijkheden. Doch indien ook ten opzichte van de Noordzeeharing overbevissing zou dreigen, dan bestaat de mogelijkheid, de haringgronden in het Westelijk deel van den Atlantischen Oceaan te gaan exploiteeren.

De aanvoer van versche zeevisch, in het bijzonder van goedkope volksvisch, kan nog belangrijk worden vergroot door intensieve bevissing van de verre vischgronden, welke thans slechts ten deele worden geëxploiteerd, en voorts van de gronden bij Marokko en in den Westelijken Atlantischen Oceaan.

Aan de productie-zijde zijn dus, *mits met het modernste materiaal wordt gewerkt*, geen onoverkomelijke moeilijkheden te verwachten. Van meer belang zullen dan ook de afzetproblemen zijn, temeer omdat in het algemeen aan de marktanalyse te weinig aandacht wordt besteed.

Het visscherijprobleem was dan ook in de afgelopen jaren en zal ook in de toekomst blijven: een *afzetprobleem*.

* * *

Na bovenstaande beschouwingen over de West-Europese zeevisscherij, haar mogelijkheden en mogelijkheden, wordt thans de aandacht gevraagd voor de plaats, welke Nederland in het geheel der West- en Midden-Europese vischvoorziening kan innemen.

De positie van Nederland als visscherijmogendheid.

Ten opzichte van de vischgronden is Nederland zeer gunstig gelegen. De visscherij is een der bedrijfstakken geweest, welke voor de welvaart in de 17de eeuw den grondslag legde. Dientengevolge trekt het wel zeer onze aandacht, dat Nederland ten aanzien van de haringvisscherij slechts een bescheiden plaats inneemt in het geheel der West-Europese zeevisscherij en ten opzichte van de visscherij op versche zeevisch zelfs zeer onbelangrijk blijkt te zijn. Op de oorzaak hiervan zal, zij het zeer in het kort, nader worden ingegaan.

De Nederlandsche *haringvisscherij* werd gedurende den vorigen oorlog, dank zij de lucratieve afzetmogelijkheden, aanzienlijk uitgebreid.

De mede hierdoor ontstane na-oorlogsproblemen, in wezen afzetproblemen, heeft men echter niet weten op te lossen.

Dientengevolge kwam de Nederlandsche haringvisscherij in een ongunstige situatie te verkeren, en werd zij tot ongeveer 1929 met zeilvaartuigen uitgeoefend.

Eerst in de hausejaren van 1928 en 1929 werd de reeder kapitaalkrchtig genoeg om zijn zeilvaartuigen van een motor te voorzien. De haringvisschersvloot kwam daardoor dus te bestaan uit van een motor voorziene, verbouwde, zeilvaartuigen.

Nieuwbouw had in beperkte mate plaats en leidde slechts in enkele gevallen tot de ontwikkeling van een iets moderner type vaartuig. De bezwaren, voortvloeiend uit dit

verouderde productie-apparaat, werden nog verzaard door het ontbreken van een rationeel distributie-apparaat, waardoor jarenlang een schijnbare overproductie ontstond.

Het zal den lezer echter duidelijk zijn, dat de Nederlandsche haringvisscherij, uit hoofde van haar zeer gunstige geografische voordeelen, in het geheel der West-Europese zeevisscherij een eervolle plaats kan innemen, mits de reeder beschikt over een modern productie-apparaat, en de handel over een moderne afzet-organisatie.

De Nederlandsche *trawlvisscherij*, welke den aanvoer van versche zeevisch verzorgt, bevischt, zooals uit tabel II blijkt, uitsluitend de Noordzee. Dit feit verschaft ons reeds dadelijk inzicht in den aard van de moeilijkheden, waarin, zooals wij in een vorig artikel ⁴⁾ zagen, de Nederlandsche trawlvisscherij verkeert.

Hierboven zagen wij immers, dat niet alleen de optimale productiecapaciteit van de Noordzee te laag ligt om aan een massale vraag naar visch te kunnen voldoen, doch dat bovendien de Noordzee uitsluitend dure visch levert. Het behoeft dan ook niet te verwonderen, dat het vischverbruik in Nederland gering is, en de breede lagen der bevolking, met name de minder koopkrachtigen, van een regelmatig vischverbruik zijn uitgesloten.

Op dezen ongunstigen toestand van het vischverbruik hier te lande wijst ook duidelijk onze berekening bij de analyse van het vischverbruik in Nederland ⁵⁾, met name voor een voedingsmiddel een te zeer gericht zijn van den prijs op de hogere inkomensklassen.

De Nederlandsche trawlvisscherij werd daardoor een zeer conjunctuurgevoelig bedrijf, hetgeen de jaren omstreeks 1930 duidelijk illustreeren.

De Nederlandsche reeder zal dus ons inziens allereerst de Nederlandsche bevolking van goedkope volksvisch moeten voorzien.

Daarvoor is het echter noodzakelijk — dat blijkt wel afdoende uit onze voorafgaande beschouwingen over de West-Europese zeevisscherij —, dat ook de Nederlandsche reeder de verre vischgronden gaat exploiteeren en wel doelbewust met het modernste materiaal. Bovendien maken de toepassing van de snelvriesmethode en de zeer gunstige geografische ligging van den aanvoerhaven IJmuiden ten opzichte van het Midden-Europese afzetgebied (zie de kaart), het mogelijk, dat de Nederlandsche zeevisscherij in de vischvoorziening van Midden-Europa onder die voorwaarden een belangrijke taak zou kunnen vinden!

Slotbeschouwing.

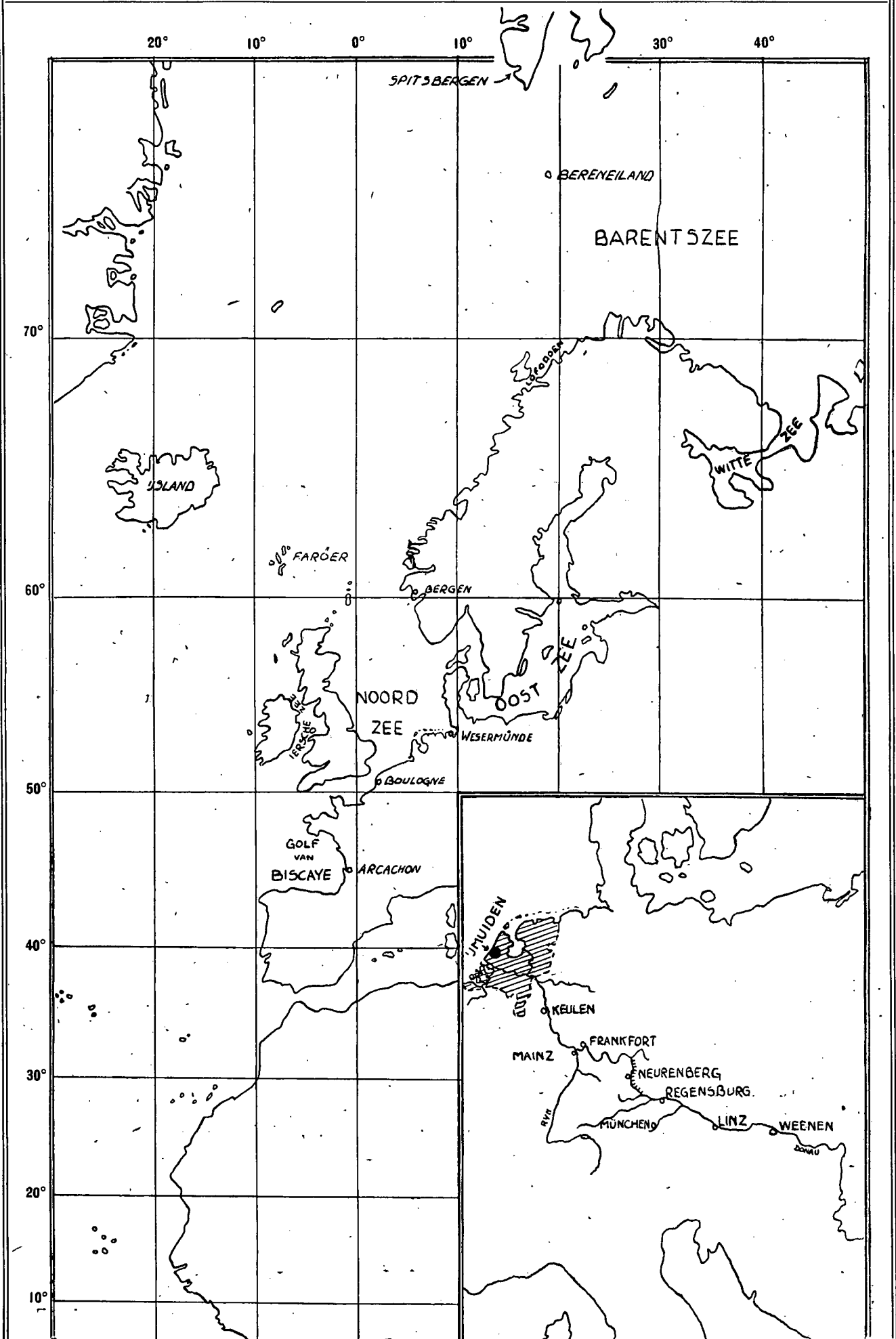
Wij hebben in twee artikelen een beknopte uiteenzetting gegeven van de economische beteekenis der West-Europese zeevisscherij, haar moeilijkheden en haar mogelijkheden.

De overbevissing van de Noordzee werd besproken, en zoodanige maatregelen werden bepleit, dat in de toekomst de optimale productie kan worden bereikt. Voorts werd geconstateerd, dat de Noordzee slechts in de vraag naar haring en dure kwaliteitsvisch kan voorzien. Wenscht men echter de minder draagkrachtige groepen van de bevolking van West- en Midden-Europa van goedkope visch te voorzien, dan is het noodzakelijk de verre vischgronden te exploiteeren.

Wij zagen, dat Nederland vóór den huidige oorlog te dien aanzien bij de andere aanvoerlanden is achtergebleven. Indien evenwel met behulp van de snelvriesmethode ook het achterland, Midden-Europa, van versche zeevisch kan worden voorzien, zal een verdere concentratie van den aanvoer in enkele groote havens zich voortzetten. Ten opzichte van dit nieuwe achterland zal dan de Nederlandsche

⁴⁾ Zie A. G. U. Hildebrandt: „De economische beteekenis van de Nederlandsche zeevisscherij”, in „Economisch-Statistische Berichten” van 8 October 1941.

⁵⁾ Zie A. G. U. Hildebrandt: „Analyse van het vischverbruik in Nederland”, in „Economisch-Statistische Berichten” van 8 Januari 1941.

(Teekening van den schrijver)

aanvoerhaven IJmuiden, zowel wat betreft de spoor- als de waterweg-verbindingen, zeer gunstig blijken te liggen. Uit dien hoofde kan dus ook de Nederlandsche zeevisserij in de toekomst een werkzaam aandeel krijgen in de voorziening van de vraag naar goedkope visch, niet alleen van het eigen land, doch tevens van een groot deel van de bevolking van het Europeesche Continent.

De voorziening van het Continent met versche zeevisch werd mogelijk, doordat de snelvriesmethode, zowel technisch als commercieel, het stadium heeft bereikt, dat zij nu in de praktijk kan worden toegepast. Dit brengt met zich den bouw van vrieshuizen, vrieswagens, vriesauto's, vriesrijschepen enz. om de noodzakelijke vriesketting tot stand te brengen, welke ook voor den export van onze tuinbouwproducten onontbeerlijk is. Dit betreft dus het distributie-apparaat om het product tot den consument te brengen.

Wij zullen echter hierop thans niet verder ingaan, doch volstaan met er op te wijzen, dat dit van niet minder groot belang is dan het productie-apparaat.

Wij hebben gezien, dat Nederland in de West-Europeesche zeevisserij gedurende de laatste decennia slechts een bescheiden rol speelde. Het zal den lezer echter duidelijk zijn geworden, dat, gegeven de moderne techniek en haar economische resultaten, er nog groote mogelijkheden aanwezig zijn voor den opbouw van de Nederlandsche zeevisserij!

A. G. U. HILDEBRANDT.

DE ECONOMISCHE POSITIE VAN BRAZILIË.

De Zuid-Amerikaansche landen behooren tot de gebieden, welke zich het langst buiten het huidige conflict hebben weten te houden. Hoewel zij dus niet actief aan den oorlog deelnamen, noch zich tot voor korten tijd in staat van oorlog met enig land bevonden, ondervonden zij desniettemin in hun economisch leven in belangrijke mate den invloed van den oorlog. Met name door de blokkademaatregelen en het gebrek aan scheepstonnage verloren zij het grootste deel van hun Europeesche afzetgebied, zoodat deze landen, exporteurs in het groot van grondstoffen, in ernstige moeilijkheden geraakten. Weliswaar heeft het van de zijde der Vereenigde Staten niet aan pogingen ontbroken om deze moeilijkheden op te lossen, en zoo de Zuid-Amerikaansche landen nauwer aan zich te binden, maar deze pogingen zijn voor een groot deel op niets uitgelopen¹⁾. Een van de voornaamste redenen, waarom deze pogingen schipbreuk leden, is gelegen in het feit, dat de Vereenigde Staten en de landen van het Zuidelijk deel van het Amerikaansche continent, wat hun economische structuur betreft, allesbehalve complementair zijn.

Het spreekt vanzelf, dat op een zoo algemeen geformuleerden regel wel eenige uitzonderingen bestaan. Eén van de belangrijkste wordt gevormd door Brazilië, zij het ook slechts voor enkele producten. Koffie immers, het hoofdproduct van Brazilië, wordt in de Vereenigde Staten niet geproduceerd, evenmin als cacao, terwijl zij in verband met de oorlogsbehoeften ook een groot deel der Braziliaansche mangaanproductie afnemen. Met katoen, ook een belangrijk uitvoerproduct van Brazilië, staat het uit den aard der zaak eenigszins anders, daar de Vereenigde Staten zelf de grootste katoenexporteurs ter wereld zijn.

Eén en ander veroorzaakte in het begin van den oorlog ook in Brazilië groote moeilijkheden, maar het laat zich aanzien, dat dit land, zij het ook, dat er t. a. v. de katoen, belangrijke exportzorgen zijn blijven bestaan, zich thans in een betere positie bevindt dan de overige Zuid-Ame-

rikaansche landen, omdat het zich met betrekking tot zijn export beter dan bovengenoemde gebieden — wellicht met uitzondering van Bolivia en Chili, die resp. tin en koper produceeren — op de Vereenigde Staten kon oriënteren.

Wij zullen trachten door een nadere ontleding van de samenstelling van den uitvoer van Brazilië een beeld te geven van de economische positie van dit land, terwijl tenslotte aandacht zal worden besteed aan de industrialisatiepogingen, welke in Brazilië worden ondernomen.

De ontwikkeling van den buitenlandschen handel sinds 1938.

Brazilië is, evenals de andere Zuid-Amerikaansche landen, een debiteurenland. Groote leeningen zijn door het buitenland in den loop der jaren aan dit land verstrekt, vooral voor den aanleg van spoorwegen en ter financiering van de koffieverdedigingspolitiek. Het is duidelijk, dat de rente en aflossing van deze leeningen betaald moeten worden uit het exportsaldo, zoodat een vermindering van het uitvoersurplus, eventueel een invoeroverschot, noodlottige gevolgen voor 'de betalingsbalans van Brazilië kan hebben. De regeering is er dan ook steeds op bedacht om met handels- en deviezenpolitieke maatregelen te trachten, het evenwicht in de betalingsbalans te handhaven.

Beloop van den buitenlandschen handel van Brazilië in miljoenen milreis¹⁾

	Uitvoer	Invoer	Uitvoeroverschot
1938	6.097	5.197	900
1939	5.616	4.984	632
1940	4.967	4.964	3
1941 (Jan.-Juni)	3.086	2.364	722

¹⁾ „Bulletin mensuel de renseignements économiques et sociaux“, December 1941. 1 milreis komt ongeveer overeen met 0.10.

Zooals uit bovenstaande tabel blijkt, daalde de waarde van den uitvoer in 1939 aanzienlijk, terwijl de invoerwaarde veel minder sterk terugliep. In 1940 zette de daling van de exportwaarde zich, versterkt, voort, terwijl de waarde van den invoer vrijwel op hetzelfde peil bleef. Dit had tengevolge, dat er — na een daling van het export-saldo in 1939 met pl.m. 30 pCt. — in 1940 praktisch geen uitvoeroverschot was, zoodat de positie van de betalingsbalans in het gedrang zou komen. In April 1940 werd een regeling getroffen met de houders van Braziliaansche obligaties, waarbij de rentebetalingen van de voornaamste categorieën van obligaties met 50 pCt. werden verminderd; deze regeling zou gedurende drie jaren van kracht zijn. Bovendien werd de positie van de betalingsbalans aanmerkelijk verlicht door den toevloed van het internationale vluchtkapitaal, waarvan Brazilië ook een deel kreeg. Het eerste halfjaar van 1941 liet zich veel gunstiger aanzien, want toen werd reeds een uitvoeroverschot bereikt van 722 miljoen milreis. Zooals uit bovenstaande tabel blijkt, is deze gunstige ontwikkeling geheel te danken aan een toeneming van de uitvoerwaarde. Twee factoren hebben hierbij een rol van beteekenis gespeeld, nl. de gestegen prijzen en de toegenomen uitgevoerde hoeveelheid der belangrijkste producten, maar voor een exacte bepaling van hun relatieve beteekenis staan ons niet voldoende gegevens ter beschikking.

Koffie.

Zooals bekend, worstelt Brazilië al jaren met het koffie-probleem; het schijnt, dat de wereldproductie van koffie duurzaam veel grooter is dan de wereldconsumptie. Koffie was het eerste product, waarbij valorisaties op groote schaal werden toegepast — reeds in 1906/07 —, en in de daarop volgende jaren heeft de Braziliaansche regeering nog zeer vaak moeten ingrijpen om de prijzen

¹⁾ Men zie F. de Roos: „De exportzorgen van Zuid-Ameriká“, in „Economisch-Statistische Berichten“ van 22 October 1941.

op een eenigszins behoorlijk niveau te kunnen handhaven. Aangezien Brazilië een zeer groot deel van den werelduitvoer van koffie voortbracht (in de jaren 1909/'13 gemiddeld 73 pCt. ²⁾), waren de andere koffieproducenten niet te bewegen om aan de restrictieplannen mede te werken, daar Brazilië ook zonder hun deelneming ze toch moest uitvoeren, omdat de geheele economische positie van het land feitelijk afhang van de koffieprijs, en een restrictie, die alleen in Brazilië plaats vond, wegens de grootte van dezen producent, toch een merkbaaren invloed op de koffieprijs had. De overige koffieproducenten wisten nu, door tegen lagere prijzen dan Brazilië te verkoopen, in den loop van den tijd hun aandeel in den wereldkoffie-export ten koste van Brazilië te vergrooten, zoodat bijv. het aandeel van Columbia in den wereldkoffie-export van 4.6 pCt. in de jaren 1909/'13 voortdurend toenam tot 13 pCt. ³⁾ in 1938, terwijl het aandeel van Brazilië in laatstgenoemd jaar reeds was gedaald tot 56 pCt. Men kon er in Brazilië dan ook niet in slagen alle voor export beschikbare koffie uit te voeren, zoodat in de laatste jaren steeds de bekende koffievernietigingen plaats moesten vinden.

	Productie in miljoenen balen	Export (van 60 kg)	Vernietiging
1935	19	15	1,7
1936	26	14	3,7
1937	24	12	17,0
1938	23	17	8,0
1939	22	16	3,5
1940	21	12	2,8
1941	13 ¹⁾	11,05 ¹⁾	?

¹⁾ Volgens recente schatting.

Uit bovenstaande tabel ³⁾ blijkt, dat in de jaren 1935-1940 de productie steeds den export van koffie overtrof. De koffievernietigingen spreken in dit opzicht duidelijke taal, terwijl tevens nog belangrijke voorraden werden aangehouden, zoodat bijv. in 1937 ruim 5 miljoen balen koffie meer werden vernietigd dan het verschil tusschen productie en export bedroeg. Door het wegvallen van de Europeesche koffiemarkt daalde de export in 1940 t.o.v. 1939 met 25 pCt., en in 1941 zette de daling zich nog iets voort. De Vereenigde Staten, welke de belangrijkste afnemers van de Zuid-Amerikaansche koffie zijn, trachtten aan de moeilijkheden, waarin deze landen waren geraakt, tegemoet te komen door met veertien Zuid-Amerikaansche Staten op 1 October 1940 een overeenkomst te sluiten, waarbij basis-quota werden vastgesteld voor den uitvoer van koffie. Deze overeenkomst had betrekking zoowel op den uitvoer naar de U.S.A. als naar andere landen. De quota werden per 1 October 1941 van 100 pCt. op 110 pCt. gebracht, zoodat Brazilië van 1 October 1941 tot 30 September 1942 ruim 10 miljoen balen koffie in de U.S.A. mag invoeren, en ruim 8.5 miljoen balen naar andere landen mag exporteeren. Van dit laatste zal, zoolang als de oorlog duurt, wel niet veel terecht kunnen komen, maar het feit, dat Brazilië bijna 1 miljoen balen koffie meer naar de Vereenigde Staten mag exporteeren dan in 1940/'41, is wel van belang, mede in verband met den geringen oogst van het afgelopen jaar. Desniettegenstaande zit men in Brazilië nog met groote koffievoorraden uit vorige jaren, en men heeft naarstig gezocht naar een mogelijkheid om de koffie voor industriële doeleinden te kunnen gebruiken. Men meent deze thans gevonden te hebben in de vervaardiging van het zgn. „cafeliet”, dat gebruikt zal kunnen worden bij de electro- en radio-industrie. Of het veel succes zal hebben, mag worden betwijfeld, gezien de zeer vele pogingen, welke reeds zonder groot welslagen in die richting zijn ondernomen.

²⁾ „De invloed van de Braziliaansche koffieverdedigingspolitiek op de koffie-importen der hoofdconsumptielanden” door Dr. Rosa Philips.

³⁾ „Annuaire international de statistique agricole”, 1940/'41.

In Brazilië zelf schijnt men ook niet zulke bijster hoge verwachtingen voor de toekomst van de koffiecultuur te koesteren, want men gaat er in de laatste jaren steeds meer toe over, katoen in plaats van koffie te verbouwen.

Katoen.

De Braziliaansche katoen wordt vnl. geteeld in den Staat Sao Paulo, en neemt in den export een belangrijke plaats in. De laatste jaren steeg het aandeel voortdurend, zoodat het vlak voor het uitbreken van den oorlog reeds 20 pCt. van de totale exportwaarde uitmaakte. (Ter vergelijking diene, dat de koffie-export toen ruim 40 pCt. van de totale uitvoerwaarde bedroeg). Het land werd daardoor minder afhankelijk van den koffie-uitvoer, wat, zooals uit het voorafgaande blijkt, voor Brazilië van buitengewoon groot belang is. In onderstaande tabel volgt een overzicht van de productie en export van katoen in de jaren 1935-1940 ⁴⁾.

	Voortbrenging in 1000 tonnen	Uitvoer
1935	381	139
1936	396	200
1937	450	236
1938	431	269
1939	464	324
1940	547	224

Uit deze cijfers blijkt, dat de productie voortdurend toenam in de laatste zes jaren, en dat ook de uitvoer zich dienovereenkomstig ontwikkelde, met uitzondering van het jaar 1940, toen als gevolg van den oorlog de uitvoer naar Europa grootendeels wegviel. De Braziliaansche regeering verleende aan de in moeilijkheden geraakte katoenverbouwers voorschotten, of kocht katoen op tegen vastgestelde prijzen.

Veel katoen werd geëxporteerd naar Canada, Japan en China, terwijl de overige Zuid-Amerikaansche landen ook wel Braziliaansche katoen invoerden. Canada nam in het eerste halfjaar van 1941 ruim 38.000 ton ruwe katoen af ⁵⁾. Brazilië kon in Canada concurreeren met de Noord-Amerikaansche katoen door den lageren kostprijs, waarvoor men dit product kon verbouwen. De Noord-Amerikaansche katoenverbouwers oefenden daarom druk uit op de regeering, welke hiervoor bezweek en in den loop van 1941 den uitvoer van Noord-Amerikaansche katoen naar Canada ging subsidieeren. Welken invloed dit heeft gehad op den Braziliaanschen katoenexport is niet bekend. Japan en China waren ook goede afnemers van de Braziliaansche katoen; in de eerste vijf maanden van 1941 ging ruim 61.000 ton naar Oost-Azië, tegen slechts 31.000 ton in de overeenkomstige periode van 1940. Door het intreden van den oorlogstoestand in den Stillen Oceaan is evenwel aan dezen afzet een einde gekomen. Vermoedelijk neemt Brazilië nog wel een belangrijke positie op de Canadeesche markt in, zoodat men waarschijnlijk wel alle krachten in het werk zal stellen om zijn positie op deze markt te behouden, eventueel nog uit te breiden.

Cacao.

Ongeveer een vijfde deel van de wereldproductie aan cacao wordt in Brazilië voortgebracht. Het belangrijkste productiegebied van cacao wordt aan de Goudkust gevonden; daarna komt Brazilië, terwijl Ecuador eveneens cacao produceert.

In de tabel bovenaan blz. 110 vindt men de voor ons doel belangrijkste gegevens met betrekking tot de cacao.

Brazilië voerde dus practisch zijn geheele productie uit. Waarschijnlijk behoeft men zich t. a. v. den afzet ook geen zorgen te maken, daar de Vereenigde Staten veel meer behoeven dan de geheele Braziliaansche productie

⁴⁾ „Annuaire international de statistique agricole”, 1940/'41.

⁵⁾ „Der deutsche Volkswirt”, 7 Nov. '41.

	Wereld- productie ¹⁾	Productie v. Brazilië ¹⁾	Uitvoer v. Brazilië ²⁾	Invoer U.S.A. ²⁾
	(in tonnen)			
1937	647.000	104.000	105.110	280.800
1938	704.000	128.000	127.890	205.500
1939	726.000	132.000	132.150	301.000
1940	?	?	106.800	330.600

¹⁾ „Annuaire international de statistique agricole”, 1940/41.
²⁾ „Frankfurter Zeitung”, 19 Februari 1941.

bedraagt, en het tonnage-tekort hen wel zal nopen, de cacao van de dichtstbijgelegen gebieden te betrekken. Weliswaar maakte de uitvoer van cacao in de jaren, voorafgaande aan den oorlog, slechts ongeveer 6 pCt. van de totale uitvoerwaarde van Brazilië uit, maar het is voor de economische positie van het land als geheel, en voor de cacao-producenten in het bijzonder, niet van belang ontbloomt, dat de afzet van dit product vermoedelijk verzekerd is.

Alvorens het overzicht van den uitvoer der agrarische producten te beëindigen, merken wij veiligheidshalve op, dat de export van *tabak* — als kwaliteitsproduct zeer bekend — voor Brazilië van weinig beteekenis is; in de jaren voorafgaande aan den oorlog maakte de uitvoer van dit artikel slechts pl.m. 1,5 pCt van de totale uitvoerwaarde uit.

Mangaan.

De grootste producenten van mangaan zijn Britsch-Indië, de Goudkust, Cuba, de Sowjet-Unie en Brazilië. Het wordt gebruikt bij de fabricage van staal, zoodat de behoefte aan mangaan varieert met de staalproductie. Het is dan ook één van de zgn. strategische materialen in de Vereenigde Staten. In 1940 voerden de Vereenigde Staten ongeveer één en een kwart miljoen ton mangaan in, waarvan 168.000 ton uit Brazilië. De mangaanproductie liep in Brazilië in de laatste jaren met sprongen omhoog, evenals de uitgevoerde hoeveelheid, welke in 1939 ruim 180.000 ton bedroeg, maar die in het eerste halfjaar van 1941 reeds 157.000 ton⁶⁾ had bereikt, zoodat het jaar 1941 vermoedelijk een voor Brazilië buitengewoon grooten mangaanuitvoer te zien heeft gegeven. De afzet van mangaan is gedurende den oorlog practisch verzekerd, daar de behoefte aan dit product in de Vereenigde Staten nog steeds toeneemt.

De industrialisatiepogingen.

Reeds in de dertiger jaren toonde de Braziliaansche regeering groote belangstelling voor de industrialisatiepogingen, welke toen vrijwel uitsluitend door particulieren werden ondernomen. Brazilië had, als groote exporteur van agrarische grondstoffen, veel van de depressie te lijden, en het is begrijpelijk, dat men naar een uitweg zocht en deze meende te hebben gevonden in de bevordering van een eigen industrie. Men was dan tevens minder afhankelijk van den invoer van industriële eindproducten, welker prijs minder sterk daalde dan die der agrarische grondstoffen, zoodat de invoerwaarde veel minder sterk terugliep dan de waarde van den uitvoer. Toen de uitvoer van agrarische grondstoffen door den oorlog werd bemoeilijkt, en de Vereenigde Staten niet ten volle in staat waren den invoer van industriële producten te verzorgen, kwamen de plannen ter bevordering eener nationale industrie weer met kracht naar voren.

Het is niet gemakkelijk zich een beeld te vormen van de mate van industrialisatie van het land. Het is ons niet bekend hoeveel arbeiders in industriële bedrijven werkzaam zijn, zoodat wij moeten volstaan met het vermelden van de gegevens, welke het officieele statistische jaarboek „Brasil 1940/41”, uitgegeven door het Ministerie van Economische Zaken in Brazilië, verstrekt,

⁵⁾ „Frankfurter Zeitung”, 21 Januari 1942.

en welke voor een groot deel op schattingen berusten.

Waarde der industriële productie (in millioenen milreis)

	1938	1939	1940
Totaal	20.013	23.100	25.154
waarvan:			
voedingsmiddelen	6.989	7.948	8.490
garens en weefstoffen	4.628	5.627	5.708
ijzerproducten	1.148	1.323	1.595
hout- en meubelprod.	897	1.115	1.230
papier	518	611	769

Van 1938 op 1940 is de totale waarde der industriële productie dus met ongeveer 25 pCt. toegenomen. Voor een deel moet dit, volgens bovengenoemde bron, wel aan prijsstijgingen worden toegeschreven, maar de geproduceerde hoeveelheid is ook aanzienlijk toegenomen. Ongeveer een derde van de totale waarde werd in de voedingsmiddelenindustrie voortgebracht, terwijl de textielindustrie met ruim 20 pCt. der voortgebrachte waarde de tweede plaats inneemt.

In het jaar 1938 verbruikte de Braziliaansche textielindustrie ruim 100.000 ton katoen⁷⁾, en haar productiecapaciteit is sindsdien vermoedelijk belangrijk uitgebreid. Een groot deel van het katoensurplus wordt hierdoor geabsorbeerd, en een verdere uitbreiding der katoenindustrie kan in sterke mate bijdragen tot verbetering der katoenpositie, die door het stagneeren van den export tamelijk slecht was geworden.

De textielproducten vinden ook nogal afzet in de andere Zuid-Amerikaansche landen, zoodat de Braziliaansche textielindustrie thans goede kansen heeft door het wegvallen van de Europeesche mededinging, al moet men de mogelijkheid tot uitbreiding van dezen afzet vermoedelijk ook weer niet te hoog aanslaan, daar het gebieden betreft met een geringe bevolkingsdichtheid en een weinig koopkrachtige vraag.

De houtindustrie is, evenals de papierindustrie, maar betrekkelijk klein, wat, gezien den geweldigen houtrijkdom van het land, wel eenige verwondering wekt. Het moeilijke transport is hier vermoedelijk schuldig aan. Veel papier moest dan ook worden ingevoerd, maar thans is de bouw van een cellulosefabriek geprojecteerd, welke, wanneer zij in werking zal zijn, 70 pCt. van den papierinvoer overbodig zal maken⁸⁾.

Aangezien de Braziliaansche bodem een voorraad ijzererts herbergt, waarvan de schattingen uiteenloopen van 8 tot 15 milliard ton (= ongeveer 20 pCt. van den totalen wereldvoorraad), zou men verwachten, dat er in Brazilië een belangrijke ijzerindustrie was ontstaan. Toch is dit niet het geval; de zware industrie staat nog in de kinderschoenen, en de verder verwerkende industrie is ook nog klein, al ontwikkelt zij zich bevredigend. De voornaamste reden voor de geringe ontwikkeling van de zware industrie is gelegen in het feit, dat de steenkolen ver van de ijzerertsgebieden verwijderd liggen, en het transport buitengewoon groote moeilijkheden oplevert, terwijl zij wegens een hoog asch- en zwavelgehalte voor het gebruik in de hoogovens ook niet erg geschikt zijn. Brazilië voerde dan ook in de jaren voorafgaande aan den oorlog gemiddeld jaarlijks ruim 1,5 miljoen ton steenkolen in, hetgeen ongeveer 70 pCt. van de jaarlijksche behoefte uitmaakte. De helft van dezen koleninvoer kwam uit Engeland, terwijl de rest uit Duitsland en de Vereenigde Staten kwam. Dit had tengevolge, dat, toen de oorlog intrad, de Vereenigde Staten de koleninvoer in Brazilië moesten verzorgen. Deze steenkolen waren veel duurder, terwijl de ingevoerde hoeveelheid in 1940 slechts 1,1 miljoen ton⁹⁾ bedroeg. Uit den aard der zaak ver-

⁷⁾ „Fortnightly Review of Business and Economic Conditions in South and Central America”.

⁸⁾ „Bank voor internationale betalingen”, Jaarverslag 1941.

⁹⁾ „Hamburger Fremdenblatt”, 3 Januari 1941.

oorzaakte dit in Brazilië groote moeilijkheden, welke men waarschijnlijk slechts door een stijgende eigen productie van steenkolen, en door een verbetering van het transport, het hoofd zal kunnen bieden.

Ondanks deze moeilijkheden, steeg de ijzer- en staalproductie, welke in 1939 ruim 354.000 ton had bedragen, tot ruim 462.000 ton in 1940¹⁰⁾. Dit resultaat werd bereikt met een aantal kleine hoogovens, waarvan een deel met houtskool wordt gestookt. De regeering wilde evenwel de productie nog meer vergrooten en besloot daarom, in het begin van 1941, om een groot hoogovenbedrijf te Volta Redonda in den Staat Minas Geraes te stichten met een kapitaal van \$ 45 miljoen, waarvan \$ 20 miljoen werd toegezegd door de „Export and Import Bank” der Ver. Staten en de Braziliaansche regeering de resterende \$ 25 miljoen zou verschaffen. De capaciteit zou 300.000 ton per jaar bedragen, zoodat, wanneer dit bedrijf in werking zal zijn gesteld, de Braziliaansche ijzerproductie minstens 800.000 ton per jaar zal bedragen. Bij een eigen verbruik van 500.000 ton ruw ijzer en staal per jaar zou dit dus een aanzienlijk exportoverschot van ruw ijzer en staal toelaten. Het is echter te verwachten, dat ook de ijzerverwerkende industrie zal worden uitgebreid.

Samenvatting.

Het geheel overziende, lijkt de conclusie wel gewettigd, dat de economische positie van Brazilië zich in den loop van den oorlog aanzienlijk heeft verbeterd, in verhouding althans tot de moeilijkheden bij het uitbreken van den oorlog ondervonden, omdat het zich steeds meer op de Vereenigde Staten ging oriënteren, daartoe in staat gesteld door den aard van zijn voortbrengselen en de politieke belangstelling der Vereenigde Staten. Katoen vormt hierop wel een uitzondering, maar de mogelijkheid lijkt niet uitgesloten, dat Brazilië zijn eigen textielproductie gaat vergrooten en daarvoor afzet gaat zoeken op de Zuid-Amerikaansche markt, hierbij begunstigd door het wegvallen van de Europeesche concurrentie, al zal de Noord-Amerikaansche katoenindustrie zich waarschijnlijk ook wel met vernieuwde kracht op dit gebied gaan werpen. Ten aanzien van cacao behoeven waarschijnlijk geen afzetmoeilijkheden te worden gevreesd, wat voor het, voor de oorlogsproductie belangrijke, mangaanerts nog in versterkte mate geldt. Tenslotte heeft de opkomst van een eigen industrie ook kansen als nooit te voren — althans op korten termijn — omdat de Europeesche export van industriële artikelen vrijwel is verdwenen, en het productie-apparaat der Vereenigde Staten te zeer door de oorlogsbehoeften in beslag wordt genomen om zich nog een export op groote schaal te kunnen veroorloven.

F. de ROOS.

¹⁰⁾ „Frankfurter Zeitung”, 21 Januari 1942.

AANTEKENINGEN.

ZWITSERSCHE VERKEERSPROBLEMEN IN DEN HUIDIGEN OORLOG.

De economische gevolgen van den oorlog zijn ook in neutrale landen terdege bespeurbaar. Voor Zwitserland zijn zij, uit hoofde van de ligging, bijzonder ernstig. Slechts door ingrijpende maatregelen op verkeersgebied kan het den aanvoer van onmisbare grondstoffen en levensmiddelen verzekeren. Zelfs dan zijn de moeilijkheden nog niet overwonnen, want de oorlog heeft ook de binnenlandsche transportmogelijkheden beknot. In den „Wirtschaftsdienst” van 9 Januari jl. wijdt dr. A. Zottmann een artikel aan deze problemen.

Het motorverkeer.

Daar de oorlog den invoer van petroleumproducten bemlemde, was een onmiddellijke beperking van het autoverkeer noodzakelijk. Herhaaldelijk zijn deze bepalingen

verscherpt, zoodat thans alleen die motorrijtuigen dienst mogen doen, die voor de landsverdediging, de overheidsmaatregelen, in verband staande met de economie, de volksgezondheid en de volkswelvaart, alsmede het voortbestaan van bedrijven en particulieren, van bijzonder belang zijn. Bij gebrek aan steenkool kan Zwitserland van synthetische benzineproductie weinig verwachten. Met houtgasaandrijving is het iets beter gesteld; maar ook hier is de grens van het mogelijke spoedig bereikt, omdat Zwitserland betrekkelijk houtarm is. Het motorverkeer heeft dan ook een geduchte aderlating ondergaan. In 1938 bezat het land 124.195 motorrijtuigen, waaronder 74.923 personenauto's, 20.111 vrachtauto's, 1.728 autobussen, 633 tractoren en 26.800 motorrijwielen. Thans nemen naar schatting slechts 30.000 motorrijtuigen aan het vervoer deel, en wel 10.000 personenauto's, 12.000 vrachtauto's, 5.000 bestelauto's en motorrijwielen en ongeveer 3.000 motorrijtuigen met noodaandrijving. Zoodat begrijpelijk, is de achteruitgang voor personenauto's (87 pCt.) veel grooter dan voor vrachtauto's (40 pCt.).

Door de inkrimping van het motorverkeer is de scherpe concurrentie met de spoorwegen tijdelijk gestaakt. Evenals in andere landen groeide in Zwitserland het autoverkeer aanvankelijk in volkomen vrijheid naast het, aan velerlei regeling gebonden, railverkeer op¹⁾. Wel maakten bepalingen van 1924 en 1929 het autotransportbedrijf van concessies afhankelijk, echter alleen met betrekking tot het reizigersvervoer. Het goederentransport bleef vrij, ook toen in 1938 het ontwerp van een regeling tot stand kwam, die voor dit vervoer eveneens concessie eischte. De praktische uitvoering van dit ontwerp was door het intreden van de oorlogsomstandigheden, die oorzaak werden van een „wapenstilstand” tusschen spoor en auto, uiteraard niet urgent. Met het oog op de toekomst besloot de Bondsraad evenwel, het bovenbedoelde „Bondsbesluit van 30 September 1938 over het vervoer van personen en goederen met motorrijtuigen op openbare wegen” met ingang van 15 Augustus 1940 in werking te laten treden.

Voorloopig staan allerlei oorlogsmaatregelen de doorwerking van deze wettelijke regeling in den weg, zoodat haar resultaten nog niet kunnen worden overzien.

De beteekenis der spoorwegen.

De beteekenis der spoorwegen, over welke vele zoogenaamde verkeersdeskundigen reeds den staf hadden gebroken, is bij de heerschende omstandigheden duidelijk aan den dag getreden. Toen het motorverkeer een aanzienlijk deel van het vervoer moest laten varen, namen de staatsspoorwegen deze taak terstond over, en verrichtten over 1940 prestaties, die zelfs de recordjaren 1929 en 1930 in de schaduw stelden. Het goederenverkeer dezer spoorwegen kwam, met 2.903 miljoen ton/km, 31 pCt. boven 1929 uit. Behalve in het verminderde wegvervoer moet de verklaring worden gezocht in militaire transporten en in de vermeerdering van den doorvoer met de helft. Ook het reizigersvervoer der staatsspoorwegen bereikte een ongekende hoogte. De lasten van het uitblijven van het toerisme drukken namelijk vooral op de particuliere spoorwegen, die een saneering met overheidshulp dan ook wel niet zullen ontgaan.

De scheepvaart.

De Zwitsersche binnenscheepvaart is niet van groot belang; zij wordt alleen uitgeoefend op den Rijn en de kanalen, die verschillende meren verbinden (Aare-, Broye- en Zihlkanaal). Het ligt echter in de bedoeling, de waterwegen uit te breiden. Men wil den Boven-Donau vergrooten en doortrekken naar het Bodenmeer, om een recht-

¹⁾ Men vergelijke voor de algemeene probleemstelling het pleidooi van Prof. F. de Vries voor verkeerscoördinatie („De Economist” 1933), waarin wordt betoogd, dat deze geen bevoordeeling van gevestigde belangen (t.w. die der spoorwegen) inhoudt, maar alleen een gelijkmaking der concurrentievoorwaarden.

streeksche scheepvaartverbinding met Zuidoost-Europa te krijgen. Een ander project voorziet in een kanaal tusschen het Meer van Genève en het Bodenmeer. Verder liggen plannen klaar om de Rhône tot Genève bevaarbaar te maken, waardoor Zwitserland een waterweg naar de Middellandsche Zee (Marseille) zou krijgen. Tenslotte wil de Zwitsersche regeering met Italië onderhandelen over een kanaal van het Lago Maggiore naar de Adriatische Zee ²⁾.

Al deze plannen ontmoeten in Zwitserland sterke tegenkanting, want men koestert de vrees, dat de binnenscheepvaart het vervoer van massale goederen aan de spoorwegen zal onttrekken. Derhalve zal hun verwezenlijking nog wel op zich laten wachten.

Ten aanzien van het vervoer ter zee wordt vermeld, dat Zwitserland, na zich aanvankelijk te hebben beperkt tot het charteren van schepen, thans is overgegaan tot stichting van een eigen vloot van zeven schepen, tezamen metende 39.210 B.R.T. Deze eigen vloot heeft ook het probleem van een eigen Zwitsersch zeerecht geschapen, dat op 9 April 1941 bij besluit van den Bondsraad is ingevoerd ³⁾.

²⁾ Men vergelijke het artikel van A. Giordano: „De binnenvaart in Italië en de verbinding van de Po met de Adriatische Zee en den Donau“, in „Economisch-Statistische Berichten“ van 14 Januari 1942.

³⁾ Nadere bijzonderheden hierover geeft het artikel van mr. J. Barents: „Een Zwitsersch zeerecht tot stand gekomen“, in „Economisch-Statistische Berichten“ van 10 December 1941.

ONTVANGEN BOEKEN.

De Organisatie van het Nederlandsche Bedrijfsleven, door J. W. H. Behrens (Amsterdam 1941; N.V. Arbeiderspers. Prijs f 2.50, 95 blz.).

Zoals de schrijver, door zijn werkring, o.a. als secretaris van de Redactiecommissie, welke voor de Organisatie-Commissie de zgn. Derde Uitvoeringsverordening voorbereidde, goed op de hoogte van de wordingsgeschiedenis van de organisatie van het Nederlandsche bedrijfsleven, het zelve in zijn slotwoord stelt, moet men de onderhavige organisatie in haar historische ontwikkeling, en tevens vergeleken met wat in andere landen is ontstaan, beschouwen. Daardoor wordt zowel de noodzaak van dit gebeuren duidelijk als ook het verband, dat deze ontwikkeling heeft met gebeurtenissen elders. Voor elken ondernemer, die met de groeiende organisatie te maken heeft, een onmisbaar boek, dat hem wegwijs maakt in deze materie door hem begrip bij te brengen voor de lijn, die in deze gebeurtenissen is te herkennen.

Financieel Jaarboek voor 1942. (Amsterdam 1942; uitgave van De Nederlandsche Financier, Dagelijksche Beurscourant).

Deze uitgave bevat tal van belangwekkende overzichten en statistisch materiaal, dat in hoofdzaak betrekking heeft op het geld-, crediet- en bankwezen. Slechts de overzichten van enkele belangrijke grondstoffen (hoofdzakelijk koloniale producten en eenige metalen), alsmede de interessante bijdrage over het scheepvaartbedrijf hebben betrekking op gebieden van het economische leven, die min of meer terzijde van de financieele wereld liggen.

Het „Algemeen Overzicht“ heeft zich thans in hoofdzaak beperkt tot een beschrijving van het wel en wee op de beurs in het afgelopen jaar. Na een belangwekkende tabel over den stand van de Nederlandsche staatsschuld, en gegevens inzake de groote banken en de Rijkspostspaarbank, volgt een meer uitvoerige beschouwing over de ontwikkeling van De Nederlandsche Bank onder invloed van de oorlogseconomie en gewijzigde economisch-politieke opvattingen. Ook aan de Deviezenwetgeving is begrijpelijkerwijze een belangrijke plaats in deze uitgave ingeruimd. Na de reeds

genoemde producten-, metalen- en scheepvaartoverzichten, waarbij in het algemeen, ondanks de zeer schaarsche gegevens, nog zeer lezenswaardige bijdragen werden geleverd, volgen dan uitvoerige documentaties inzake veranderingen en overheidsingrijpen op de geld- en kapitaalmarkt (emissies, enz.) en in het belastingwezen.

In het tweede en grootste gedeelte van dit jaarboek vindt men het bekende statistische overzicht, waarin o.a. over koersen en omzetten ter beurse, alsmede inzake de opbrengsten van waardepapieren, belangwekkende gegevens worden verstrekt.

Voor de houders van fondsen en hen, die betrokken zijn bij, of belangstellen in, het gebeuren op financieel gebied, vormt deze uitgave ongetwijfeld bij voortdurende een waardevolle informatiebron.

Levensverzekering en Belastingen, door Drs. H. L. Drost. Aangeboden door de Algemeene Friesche Levensverzekering-Mij. en de Vereeniging van Levensverzekering en Lijfrente „De Groot-Noordhollandsche van 1845“ (48 blz.).

De Algemeene Friesche Levensverzekering-Maatschappij en de Vereeniging van Levensverzekering en Lijfrente „De Groot-Noordhollandsche van 1845“ bieden in dit boekje een gewijzer aan voor de problemen, welke uit de belastingbepalingen ten opzichte van de levensverzekering voortvloeien. Behandeld, en met voorbeelden uitgewerkt, worden de betreffende bepalingen van de inkomsten-, loon- en winstbelasting en van de vermogensbelasting. Voor vakmensen is dit een handig boekje.

De Inkomstenbelasting 1941. Handleiding voor de practijk, door W. G. Douma. (Groningen—Batavia 1942; J. B. Wolters. Prijs f 2.60, 167 blz.).

Voor den leek op fiscaal gebied is het lezen van een belastingverordening, waarin uit den aard der zaak niet alle op elkaar invloed uitoefenende bepalingen naast elkaar voorkomen, veelal een uiterst moeilijk werk. Voor hem is het verschijnen van de handleiding van den heer Douma — in alle niet te gecompliceerde gevallen — een krachtigen steun. Buitendien voor hem, „die overtuigd van de groote belangen, welke op het spel staan, streeft naar een juiste en nauwkeurige aangifte“, zal dit overzichtelijke en keurig uitgevoerde werkje ongetwijfeld aan de bedoeling van samensteller en uitgever voldoen.

Onroerend Goed en Omzetbelasting, door J. van Lare (Rotterdam 1941; Nijgh en van Ditmar. Prijs f 1.50, 81 blz.).

In dit keurig uitgegeven boekje, dat men welhaast een monografie kan noemen, wordt behandeld de omzetbelasting voorzover deze betrekking heeft op onroerende goederen. Daartoe geeft de schrijver eerst een beknopt juridisch betoog over wat als onroerend goed moet worden beschouwd. Vervolgens wordt de historische ontwikkeling van de omzetbelasting ten aanzien van deze materie in opeenvolgende hoofdstukken nagegaan. De recente wijzigingen worden behandeld met aan de practijk ontleende voorbeelden, welke, naar het ons voorkomt, op nuttige wijze ook detailkwesties bespreken. De schrijver hoopt in de inleiding, dat zijn boekje een welkome vraagbaak zal zijn. Wij meenen, dat zijn hoop zal worden verwezenlijkt.

OVERHEIDSMAATREGELEN OP ECONOMISCH GEBIED.

HANDEL EN NIJVERHEID.

Arbeidstijd. De duur van den wekelijkschen arbeidstijd, waarbeneden zonder vergunning van den Directeur-Generaal van den Arbeid niet mag worden gewerkt, is verhoogd van 36 op 48 uur. (E. V. 28/2/42, pag. 257; V. B. No. 5).

Bouwmateriaal. De aflevering en verkoop van draaierbuizen en daartoe behorende hulpstukken is tot nader order slechts toegestaan met schriftelijke vergunning van het Rijksbureau voor Bouwmateriaal. (E. V. 6/3/42, pag. 297; Stct. No. 41).

Buitenlandsche handel. Met ingang van 2 Maart j.l. gelden thans uitvoerverboden niet meer voor uitvoer naar Duitschland, de contrôle aan de grens krachtens de vervoerverboden van de Distributiewet blijft echter wel bestaan. (E. V. 6/3/42, pag. 294).

Diamant. Nadere regelingen met betrekking tot het gebruik van industriediamant, met verplichte inschrijving voor gebruikers bij het Rijksbureau voor Diamant. (E. V. 6/3/42, pag. 296; Stct. No. 39).

Merkengeld. Bepalingen inzake restitutie van een deel van het zgn. merkengeld, indien binnen bepaalde ter-

mijnen doorhaling van de inschrijving wordt verzocht. (E. V. 20/2/42, pag. 228; Stct. No. 30).

Organisatie van den handel. Regeling van het bedrijf der wederverkoopters in het bakkerijbedrijf.

Grossiersregeling ten aanzien van den handel in gecon-fijte schillen. (E. V. 28/2/42, pag. 259; Stct. Nos. 36 en 37).

Prijsregelingen. Nadere prijsvoorschriften met betrekking tot den stroohulzenprijs, maximum-prijzen voor heesters en struiken, prijzen voor natte aardappelpulp, detaillistenprijzen voor cacaoeder en maximum-prijzen voor aardappelmeel bij verkoop door fabrikanten. (E. V. 6/3/42, pag. 293; Stct. Nos. 39 en 42).

Rubber. Verplichte inschrijving van alle vulcaniseer-inrichtingen bij het Rijksbureau voor Rubber. (E. V. 6/3/42, pag. 296; Stct. No. 39).

Tabaksindustrie. Verlenging van de Wet van 5 November 1936 (Stct. No. 639E), houdende tijdelijke maatregelen betreffende de mechanisatie in de sigarenindustrie, tot 1 Januari 1943. (E. V. 6/3/42, pag. 297; Stct. No. 41).

Veenproducten. Nadere bepalingen inzake de organisatie van de productie en den handel in veenproducten (dariekluiten, veenbonken, limmerturf, e. d.).

Regeling van productie en vervoer van zgn. eigenbrand-turf. (E. V. 20/2/42, pag. 228).

MAANDCIJFERS.

INDEXCIJFERS VAN NEDERLANDSCHE AANDEELEN (Centraal Bureau voor de Statistiek).

(Men zie voor de wijze van berekening der indexcijfers het Maandschrift van het C.B.S. van Maart 1925, blz. 355 e.v. en 30 April 1937, blz. 605 e.v. De lijst der fondsen, uit welke notering de indexcijfers worden berekend, ligt ter inzage op het Centraal Bureau voor de Statistiek).

De tusschen haakjes geplaatste cijfers geven het aantal fondsen aan, waaruit het indexcijfer berekend is.

1930 = 100	Productie- middelen industrieën (29)	Consumptie- goederen industrieën (22)	Nijverheid (54)	Banken (6)	Scheepvaart- onder- nemingen (6)	Petroleum (1)	Interna- tionale fondsen ¹⁾ (5)	Suiker (5)	Rubber (7)	Tabak (4)	Thee (5)	Indische onder- nemingen ²⁾ (29)	Algemeen index- cijfer ³⁾ (100)	Amerik. fondsen (15)
1930	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1931	72	76	74	86	55	57	51	63	51	68	65	66	70	59
1932	44	55	49	64	30	37	32	36	29	39	46	41	46	39
1933	51	59	54	72	26	44	34	35	45	38	59	49	52	36
1934	50	66	57	68	21	42	34	28	73	41	69	58	55	34
1935	46	67	55	75	21	47	38	34	80	48	65	60	55	37
1936	52	76	64	80	38	79	44	42	109	70	73	79	66	62
1937	85	108	95	103	113	108	70	64	209	92	107	120	104	76
1938	84	105	93	99	98	90	57	56	145	81	94	98	96	54
1939	86	100	92	80	94	79	45	63	132	53	84	86	90	56
1941 ⁴⁾	140	154	146	91	139	72	74	75	192	75	101	110	129	—
Jan. 1941	126.2	189.2	131.8	85.9	134.1	70.8	61.8	77.6	186.2	70.6	93.4	106.4	120.0	69.7
Febr. „	120.8	133.4	126.2	84.1	125.3	62.0	56.7	69.6	169.9	64.9	89.4	97.6	113.4	63.4
Mrt. „	123.0	135.8	128.5	82.1	125.6	60.0	56.8	69.9	174.0	64.9	90.7	99.0	115.1	63.8
April „	134.3	151.7	141.8	87.1	133.7	70.6	68.8	78.9	189.3	75.3	100.7	109.5	126.5	57.1
Mei „	130.2	146.2	137.1	88.3	128.6	64.7	67.6	74.5	181.3	72.4	100.1	105.2	121.6	—
Juni „	127.1	141.1	133.1	85.5	124.8	—	66.9	68.1	169.4	70.4	97.3	99.0	117.1	—
Juli „	136.9	150.2	142.8	87.7	133.7	65.8	74.8	72.5	186.2	76.0	99.1	106.4	125.6	—
Aug. „	147.0	160.3	152.7	92.2	144.9	71.2	79.2	75.4	195.2	77.9	100.2	110.9	133.6	—
Sept. „	154.1	170.7	161.3	96.3	156.3	84.1	89.1	81.4	218.2	85.2	106.0	122.1	143.0	—
Oct. „	150.2	166.8	157.4	96.3	154.7	84.1	84.5	82.0	218.2	85.1	112.0	123.5	141.1	—
Nov. „	161.4	176.6	167.9	99.6	161.9	89.5	90.3	85.3	229.5	89.3	121.2	130.4	149.9	—
Dec. „	163.6	177.9	169.8	103.4	139.6	76.0	91.3	67.9	186.5	72.3	103.3	105.5	142.8	—
Jan. 1942	160.4	174.5	166.4	103.6	127.2	65.8	89.5	53.7	127.1	49.0	78.7	76.2	131.6	—
Febr. „	157.5	170.5	163.1	107.1	118.5	60.9	85.4	46.2	101.5	41.4	70.3	63.1	125.5	—

1) Fondsen, die zowel internationaal verhandelbaar zijn, als geacht kunnen worden sterk den invloed van den buitenlandschen conjunctureelen toestand te ondervinden.

Hieronder is ook het petroleumaandeel uit de voorafgaande kolom opgenomen.

2) Hieronder zijn begrepen de aandelen uit de 4 voorafgaande kolommen.

3) Aandelen van Nederlandsche en Nederlandsch-Indische ondernemingen; waaronder 3 fondsen, die niet in de voorafgaande kolommen zijn opgenomen.

4) Daar over de maanden Mei t/m Augustus 1940 geen indexcijfers werden berekend, is het niet mogelijk een gemiddelde voor 1940 te geven.

STATISTIEKEN.

ZILVERPRIJS.			GOUDPRIJS.		
	Londen ¹⁾	N. York ²⁾		A'dam ³⁾	Londen ⁴⁾
2 Mrt. 1942..	—	—	2 Mrt. 1942..	2125	168/—
3 " 1942..	—	—	3 " 1942..	2125	168/—
4 " 1942..	—	—	4 " 1942..	2125	168/—
5 " 1942..	—	—	5 " 1942..	2125	168/—
6 " 1942..	—	—	6 " 1942..	2125	168/—
7 " 1942..	—	—	7 " 1942..	2125	168/—
8 Mrt. 1941..	23 ³ / ₈	34 ³ / ₄	8 Mrt. 1941..	2125	168/—
23 Aug. 1939..	18 ¹ / ₁₆	37 ³ / ₄	23 Aug. 1939..	2110	148/6 ¹ / ₂

¹⁾ In pence p. oz. stand. ²⁾ Foreign silver in ¢. p. oz. fine. ³⁾ In gulden per kg 1000/1000. ⁴⁾ In sh. p. oz. fine.

KOERSEN VASTGESTELD DOOR HET NEDERLANDSCH CLEARINGINSTITUUT.

(met data van vaststelling)

Belga's	30.14	7 Aug. '40	Lewa (Bulgarije)	2.30	25 Nov. '40
Zw. Francs	43.56	11 Oct. '40	Pengoe (Hongarije)	(oude schuld)	36.52 20 Dec. '40
Fr. Francs	3.77	6 Mrt. '41	Pengoe	(nwe. schuld)	45.89 20 Dec. '40
Lires	9.91	3 Juli '41	Zloty (Polen)	(oude schuld)	35.00 28 Jan. '41
Deensche Kr.	39.34	2 Febr. '42	Lei		1.28 24 April '41
Noorsche Kr.	42.82	21 Dec. '40	Slow. Kr.		6.48 10 Juni '39
Zweedsche Kr.	44.85	13 Aug. '40	Drachmen		(Griekenland) 1.26 8 Oct. '41
Finsche Mark	3.82	2 Juli '41	Kuna		3.77 29 Oct. '41
Dinar (Joego-Slavië)	(oude schuld)	3.43 16 Aug. '40			
Dinar (nwe. schuld)	3.77	1 Juli '41			
Turksche Ponden	1.45	29 Dec. '39			

OFFICIEELE WISSELKOERSEN NEDERLANDSCHE BANK. Valuta's (schriftelijk en t.t.)

	N.-York	Brussel	Zürich	Stockh.	Helsinki
2 Mrt. 1942	—	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	—
3 " 1942	—	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	—
4 " 1942	—	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	—
5 " 1942	—	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	—
6 " 1942	—	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	—
7 " 1942	—	30.14	43.67	44.85 ¹ / ₂	—
Laagste d.w.	—	30.11	43.63	44.81	—
Hoogste d.w.	—	30.17	43.71	44.90	—
Muntpariteit	1.469	24.906	48.003	66.671	6.266

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	23 Febr. 1942	28 Febr. 1942
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	f 2.125.144,98	f 15.836.030,96
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	5.480,44	885.701,50
Voorschotten op ultimo Januari 1942 aan de gem. verstrekt op aan haar uit te keeren hoofdsom der pers. bel., aand. in de hoofdsom der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede op de belastingen en op de vermogensbelasting	8.691.761,42	8.691.761,42
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹⁾	182.569.872,18	182.761.622,93
Idem voor Suriname ¹⁾	7.720.865,66	7.720.865,66
Idem aan Curaçao ¹⁾	265.283,23	265.283,23
Kasvord. wegens credietverstreking a. h. buitenland	50.191.059,03	50.103.471,77
Daggeldleeningen tegen onderpand	—	—
Saldo der postrek. van Rijks-comptabelen	106.014.550,38	108.210.631,48
Vordering op het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	—	—
Vordering op andere Staatsbedr. en instellingen ¹⁾	63.105.598,54	65.698.605,50
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank ingevolge art. 16 van haar octrooi verstrekt	f —	f —
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten	110.106.000,—	110.106.000,—
Schatkistbiljetten in omloop	1.657.000.000,— ²⁾	1.692.700.000,— ²⁾
Schatkistpromessen in omloop	120.420.265,—	121.890.057,—
Schuld op ultimo Januari 1942 aan de gem. weg. d. a. h. uit te keeren hoofds. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alsmede op de bel. en op de vermogensbelasting	—	—
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ¹⁾	1.930.215,44	2.135.117,48
Id. aan het Staatsbedr. der P. T. en T. ¹⁾	261.875.102,57	253.957.470,68
Id. aan andere Staatsbedrijven ¹⁾	18.356.545,86	18.356.545,86
Id. aan div. instellingen ¹⁾	359.508.916,11	359.659.031,46

¹⁾ In rekg. opt. met 's Rijks Schatkist. ²⁾ Rechtstreeks bij de Nederl. Bank geplaatst nihil.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 9 Maart 1942.

Activa.	
Binnel. Wissels, Promessen, enz.	(Hfdbank. f — Bijbank. " 12.080 Agentsch. " 68.000) f 80.081
Papier op het Buitenland	f 1.110.609.024
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgeloopen	—
	f 1.110.609.024
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	(Hfdbank. f 134.102.895 ¹⁾ Bijbank. " 1.826.670 Agentsch. " 11.827.516) f 147.757.081
Op Effecten enz.	f 147.494.175 ¹⁾
Op Goederen en Ceelen	262.906
	f 147.757.081 ¹⁾
Voorschotten aan het Rijk	6.532.652
Munt en muntmateriaal: Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 1.026.206.138
Zilveren munt, enz.	7.904.370
	f 1.034.110.508
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	53.535.322
Gebouwen en meubelen der Bank	4.000.000
Diverse rekeningen	150.971.422
	f 2.507.596.090
Passiva.	
Kapitaal	f 20.000.000
Reservefonds	5.368.354
Bijzondere reserves	16.583.835
Pensioenfonds	11.782.917
Bankbiljetten in omloop	2.176.149.290
Bankassigatiën in omloop	33.660
Rek.-Courant } Van het Rijk f — saldos } Van anderen " 270.565.702	
	f 270.565.702
Diverse rekeningen	7.112.332
	f 2.507.596.090

Beschikbaar metaalsaldo	f 58.659.649
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de bank gerechtigd is	146.649.120
Schatkistpapier, rechtstreeks bij de bank ondergebracht	—
¹⁾ Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99)	55.341.825 ¹⁾

Voornaamste posten in duizenden gulden.

Data	Gouden munt en muntmater.	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
9 Mrt. '42	1.026.206	2.176.149	270.599	58.660	42
2 " '42	1.026.207	2.185.695	253.303	61.728	42,5
23 Febr. '42	1.026.237	2.138.927	277.090	70.951	42,5
6 Mei '40	1.160.282	1.158.613	255.183	607.042	83

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-prom. rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Div. reken. (act.)
9 Mrt. '42	80	—	147.757	1.110.609	150.971
2 " '42	79	—	151.254	1.106.540	150.310
23 Febr. '42	90	—	147.414	1.082.326	155.044
6 Mei '40	9.853	—	217.726	8.140,0	20.648

DUITSCHER RIJKSBANK.

(in mill. R.M.)

Data	Goud en deviezen	Renten-bank-scheine	Andere wissels; chèques en schatkistpapier	Beleeningen
28 Febr. 1942	77,1	293,7	21.457,5	23,0
21 " 1942	77,3	362,0	19.965,5	23,7
14 " 1942	77,1	348,7	20.356,7	25,0
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2

Data	Effecten	Diverse Activa	Circulatie	Rehg.-Crt.	Diverse Passiva
28 Febr. '42	143,5	948,8	19.442,7	2.425,8	643,9
21 " '42	146,8	1.071,0	18.235,0	2.408,3	589,7
14 " '42	147,4	1.105,4	18.515,8	2.522,9	597,9
23 Aug. '39	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8

GEZAMENLIJKE STATEN VAN DE NATIONALE BANK VAN BELGIË EN VAN DE EMISSIEBANK TE BRUSSEL.

(in mill. Francs)

Data	Goud, specie, deviezen en Reekskrediet-kassen	Crediet a. h. particuliere bedrijfsleven	Crediet aan Staat en openbare lichamen	Overheids-fondsen	Circulatie	Postcheque-ambt	Rekening-Courant
26 Febr. '42	35.644	833	20.259	2.003	50.595	3.794	3.621
19 " '42	35.502	855	19.525	2.034	50.120	3.765	3.301
12 " '42	35.270	871	19.148	2.139	50.045	3.751	2.904
5 " '42	35.376	896	18.839	2.188	49.851	3.783	2.941
29 Jan. '42	34.719	960	17.615	2.379	49.008	3.766	2.183
8 Mei '40	23.606	5.394	695	1.480	29.806	—	909

Alfabetische Index Overheidsmaatregelen op Economisch gebied

(Zie voor den alfabetischen index Overheidsmaatregelen in 1941 het Jaarregister 1941, laatste bladzijde.)

	Blz.		Blz.
Aardappelen	33, 47	Tabak	47, 58, 113
Aardolieproducten	102	Textiel	102
Accijns	33	Tweelandenorganisaties	59
Arbeidsvoorwaarden	113	Tuinbouw	33, 59, 102
Bank- en Credietwezen	33	Turf	59
Bedrijfsvorm	59	Uien	33
Bedrijfsorganisatie Vee en Vleesch	59	Varkens	59
Belastingen	33, 59	Vee	67
Bindtouw	33	Veenproducten	113
Binnenscheepvaart	59	Veevoeder	47, 102
Bouwnijverheid	47, 58, 113	Verf en -grondstoffen	102
Buitenlandsche Handel	47, 59, 75, 101, 113	Vervoerswezen	59, 102
Chemische Industrie	58	Vestigingseischen	102
Deviezenverkeer	33, 59	Visscherij	33, 47, 59, 102
Diamant	113	Vlas	59, 75
Dividendbeperking	59	Vleesch	59
Drankwet	58	Voedselvoorziening	33, 47, 59, 75
Electrotechnische Industrie	58	Wijnbelasting	33
Fruit	59	Zaden	47, 59, 102
Gevogelte	47		
Grasland	33, 67, 85		
Grafische Industrie	58, 75		
Groenten	33		
Kaas	75		
Kamers van Koophandel	47		
Kapok	101		
Keramische Industrie	58		
Kunstmest	59		
Kwekerij	59		
Landbouw	33, 47, 59, 67, 75, 85, 93, 102		
Landstand, Nederlandsche	33, 102		
Leeningfonds 1940	102		
Meel en -producten	101		
Melk en -producten	33		
Merkengeld	113		
Metalen	47, 58, 75		
Motorbrandstof	58		
Nationale Plan	101		
Nicotine	102		
Oliën en vetten	102		
Omzetbelasting	59, 102		
Organisatie Bedrijfsleven	47, 102, 113		
Pacht	67, 102		
Papier	58, 102		
Pelterijen	58		
Pensionbedrijven	58		
Postverkeer	59		
Prijnsregeling	47, 58, 75, 101, 113		
Radio	47		
Registratierechten	59		
Restaurants	75		
Rijwielen	47		
Rubber	113		
Slachtvee	33, 59, 67		
Smeerolie	102		
Spaar- en betaalzegelkasbedrijf	102		
Spertijden Kleinbedrijf	75		

Overzicht van de ontwikkeling der handelspolitiek van het Koninkrijk der Nederlanden van 1923 t/m. 1938

(Samengesteld door een groep medewerkers van het N. E. I., onder-leiding van Prof. Mr. P. Lieftinck)

28e publicatie van het Nederl. Econom. Instituut

Prijs f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden van het N.E.I. 1.50) Verkrijgbaar in den boekhandel

**UITGAVE:
DE ERVEN F. BOHN N.V., HAARLEM**

Economische aspecten der internationale migratie

door

Dr. A. Winsemius

29e Publicatie van het Nederlandsch Econom. Instituut

Prijs f 2.10*

(Prijs voor donateurs en leden van het N.E.I. f 1.50)

Verkrijgbaar in den boekhandel

Uitgave:
De Erven F. Bohn N.V. - Haarlem

DE TWENTSCHE BANK N.V.

GEVESTIGD TE AMSTERDAM

Maandstaat op 28 Februari 1942

Kas, Kassiers en Daggeldleeningen	f	22.430.430,40
Nederlandsch Schatkistpapier	„	265.819.720,89
Ander Overheidspapier	„	7.282.789,16
Wissels	„	128.762,83
Bankiers in Binnen- en Buitenland.....	„	12.984.967,76
Effecten en Syndicaten	„	6.146.286,69
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten	„	11.243.276,—
Debiteuren	„	33.012.301,28
Deelnemingen — (incl. Voorschotten)	„	1.551.528,75
Gebouwen	„	4.000.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen	„	1.603.360,14
Effecten van Aandeelhouders in Leendepot	„	12.671.950,—
	f	<u>378.875.373,90</u>

Kapitaal	f	40.000.000,—
Reserve.....	„	10.750.000,—
Bouwreserve	„	1.500.000,—
Deposito's op Termijn	„	36.899.528,74
Crediteuren	„	266.024.955,35
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	„	9.425.579,67
Reserve voor Verleende Pensioenen	„	1.603.360,14
Aandeelhouders voor Effecten in Leendepot	„	12.671.950,—
	f	<u>378.875.373,90</u>